

Sveriges förenade studentkårer

Handläggare: Frida Lundberg

Datum: 2010-02-12

Dnr: PU2-11/0910

Remissvar angående Förslag till ökad organisatorisk frihet för statliga universitet och högskolor, m.m. (U2010/222/UH)

Sveriges förenade studentkårer (SFS) har av utbildningsdepartementet fått möjlighet att framföra synpunkter på Promemoria med förslag till ökad organisatorisk frihet för statliga universitet och högskolor, m.m.

SFS inkommer här med sitt remissvar.

Klas-Herman Lundgren
Ordförande

klasherma.lundgren@sfs.se
08- 54 57 01 05

Robin Moberg
Vice ordförande

robin.moberg@sfs.se
08- 54 57 01 07

Frida Lundberg
Jurist

frida.lundberg@sfs.se
08-54 57 01 15

Synpunkter på promemorian: Förslag till ökad organisatorisk frihet för statliga universitet och högskolor, m.m. (U2010/222/UH)

Inledning

SFS ser med tillfredsställelse att promemorian lyfter fram att studenters rättsäkerhet är något oerhört viktigt att värna om. Efter att ha detaljstuderat promemorian måste SFS dock konstatera att promemorian förslags innehåller några allvarliga hot mot denna. SFS befarar också att studentinflytandet kan komma att försvagas om promemorian förslags genomförs på det sätt som föreslås.

SFS anser att det är ytterst svårt att få en övergripande bild av det kommande förslaget utifrån promemorian, då många viktiga områden inte berörs i dokumentet men i den tidigare utredningen, eller berörs flyktigt. Detta är djupt beklagligt.

SFS vill även påpeka att förändringar av de slag som föreslås inte kan utföras utan väsentligt tillförda resurser. Redan i dagsläget har resurserna till den högre utbildningen urholkats avsevärt sedan början på 90-talet. Att i ett ansträngt ekonomiskt läge genomföra organisationsförändringar av föreslagen natur utan ökade resurser skulle slå hårt mot utbildningskvaliteten.

1. Kurs- och utbildningsplaner

SFS avstyrker bestämt promemorian förslags att överlämna åt lärosätena att utforma kurs- och utbildningsplaner.

Kraven på kurs- och utbildningsplaners utformning har funnits sedan längre. Inte ens vid avregleringen 1993 ändrades förutsättningarna för dessa. Varför regeringen nu vill göra ändringar är obegripligt och motiveras inte av att lärosätena skulle bli mer självständiga. Kurs- och utbildningsplaner är oerhört viktiga stöttepelare för studenten och kursansvariga i högskolan. Eftersom SFS ofta har kontakt med medlemskårer som hjälper studenter som kommit i kläm vet vi att en ofullständig kurs- eller utbildningsplan gör att grundläggande värden såsom rättsäkerhet, förutsägbarhet och trygghet för studenterna sätts ur spel.

Att låta kursplanernas utformning vara upp till varje lärosäte skulle vidare försvåra för studenternas rörlighet då det skulle bli svårare att jämföra kursernas innehåll med varandra och att göra tillgodosäganden. Redan idag är det svårt för studenter att byta lärosäte mitt i programutbildningar och det behöver därför bli enklare, inte svårare. SFS vill lyfta att lärandemål och jämförbarhet är en oerhört viktig del i Bologna-processen och att regeringens förslag att ta bort regleringen av innehållet i kursplaner skulle innebära ett steg bakåt i det avseendet. Det vore otidsenligt och omotiverat.

Inte heller kan SFS i promemorians förslag se vad den rättsliga statusen för kurs- och utbildningsplaner skulle bli om lärosätena beslutade om dessa. Det är av yttersta vikt att kurs- och utbildningsplaner är rättsligt bindande för högskolorna, och alltså föreskrifter. Studenter måste kunna hävda sina rättigheter genom anmälningar till statliga tillsynsorgan.

För vad gäller särskilda kommentarer om studieplaner för doktorander, se under punkt 6.1.

2. Antalet studentrepresentanter

I promemorian finns inte något förslag på att studentrepresentationen ska minska. Det konstateras att en huvudregel om rätt till representation med tre ledamöter i sådana grupper som avses i föreslagna 2 kap 6 § 2 st bör finnas kvar i förordning. SFS tillstyrker förslaget men skulle vilja se att regeringen på ett tydligare sätt garanterar att studentinflytandet inte försvagas genom vissa andra förändringar som föreslås i promemorian. Vi utvecklar argumentationen för det nedan.

I promemorian antas att de nya organisationsmöjligheterna i vissa fall kommer att ge upphov till att beslut fattas i grupper av personer som är så litet till antalet där det skulle vara orimligt att studenterna representerades av tre ledamöter. SFS föreslår att studenterna ska ha rätt till minst två representanter i sådana organ. På så sätt undviker man att lärosätet förordar att endast en representant får delta. SFS anser att en ensam studentrepresentant endast i extrema undantagsfall ska behöva representera studenternas åsikt. I Studentinflytande inom högskolan (Ds 1998:51) beskriver arbetsgruppen att studenternas åsikter många gånger inte tas på allvar av högskolan och att studentrepresentanterna genom sitt underläge gentemot högskolan kan ha svårt att nå fram med vad de anser vara studentrepresentanternas rättigheter (s.11 f.). SFS kan konstatera att våra medlemskåror vittnar om att situationen inte har förändrats.

Vidare vill SFS att regeringen i den kommande propositionen exemplifierar vad en liten grupp innebär, till exempel ”en grupp bestående av fem representanter eller färre”. I Prop. 1999/2000:28 (s. 24 ff.) redogörs för resultatet av 1993 års universitets- och högskolereform. I propositionen hänvisas till den utredning som följde upp högskolereformen (RUT-93) där utredarna såg vad resultatet blev när regeringen om hur många studentrepresentanter som skulle finnas i organ som behandlar utbildningsfrågor togs bort. ”Några lärosäten hade minskat antalet studentrepresentanter till så få som möjligt”, konstaterar utredarna. SFS anser att uppföljningen påvisar ett möjligt scenario för vad som skulle kunna hända om det utan riktlinjer överläts till lärosätena och studentrepresentanterna i samverkan att komma överens om antalet representanter i mindre grupper.

SFS menar att studentinflytandet i regel fungerar betydligt bättre när beslut fattas av en grupp där studenter är representerade, än i de fall där beslut fattas av en ensam beslutsfattare och där samråd med studentrepresentant ska ske.

3. Studenters representation i organ

När studenterna och lärosätet ska avgöra i vilka fall studentrepresentation ska finnas anser SFS att det har betydelse om det avgörs med fokus på vilka organ studenter ska sitta i eller med fokus på vilka frågor som rör utbildningen och studenternas situation. I dagens HL 2 kap 6 § står det att "Studenterna vid högskolan har rätt att vara representerade i fakultetsnämnden" och "Studenterna har rätt att vara representerade i sådana organ", medan promemorians förslag lyder "Studenterna har rätt att vara representerade när beslut fattas eller beredning sker som har betydelse för utbildningen eller studenternas situation". Enligt den nuvarande formuleringen har studenterna rätt till representation i ett organ oavsett vilken fråga som avhandlas. I promemorian föreslås att en regel för studentrepresentanter för sådana grupper som föreslås i 2 kap. 6 § 2 st, bör finnas kvar i förordning. SFS tillstyrker förslaget men anser att en sådan regel i så fall bör finnas kvar i högskolelagen, förslagsvis i 2 kap. 6 §.

4. Högskolans årsredovisning

Promemorians uppfattning är att HL 1 kap. 4 a § tillsammans med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag beskriver att högskolan ska redovisa "vilka åtgärder som har vidtagits för att utveckla studentinflytandet och hur detta inflytande har fördelats och utvecklats ur ett jämställdhetsperspektiv". SFS ställer sig tveksamt till att innebörden verkligen blir exakt densamma och menar att paragrafen bör stå kvar i högskoleförordningen. I annat fall bör promemorians resonemang finnas med i propositionen för att säkerställa att tolkningen blir gällande. SFS anser dock att det finns starka argument för att regler om studentinflytande bör finnas samlade i högskolelagen och högskoleförordningen. På så sätt blir reglerna enklare att överblicka vilket ger studentrepresentanterna bättre möjligheter att hävda sina rättigheter och gör att det inte behövs större juridiska kunskaper för att hitta och tolka vad som gäller.

SFS tolkar promemorian som att inte hela HF 1 kap. 7 b § föreslås tas bort och att stycke 2 står kvar orörd. Det skulle i annat fall innebära att följande passus skulle försvinna: "En studentkår vid högskolan har rätt att i anslutning till årsredovisningen lämna en redogörelse för kårens syn på högskolans utveckling och resultat. Högskolan ska lämna kårens redogörelse till regeringen samtidigt med årsredovisningen". Det finns som sagt inget resonemang i promemorian som säger att stycket ska tas bort men SFS vill ändå uppmärksamma att det är oerhört viktigt att rättigheten står kvar i högskoleförordningen.

5. Ökad frihet för den interna organisationen

SFS tillstyrker att lärosätena kvarstår som statliga myndigheter. SFS vill se att det stadgas att det på varje lärosäte ska finnas minst ett organ som är kollegialt sammansatt och som har ett övergripande ansvar för utbildnings- och forskningsfrågor samt fördelning av resurser.

I rapporten Studentinflytande inom högskolan (Ds 1998:51), som ledde fram till ändringar för studentinflytande genom Propositionen 1999/2000:28, redovisade

arbetsgruppen konsekvensen av att avskaffa institutionsstyrelserna ur ett studentinflytandeperspektiv. Rapporten framhåller följande: "En konsekvens av detta förslag är att i de fall där högskolan har avskaffat institutionsstyrelserna blir högskolan tvungen att inrätta något formellt organ för dessa frågor. Vi anser att det är på fakultets- och institutionsnivå eller motsvarande som det formella studentinflytandet är viktigast för studenterna" (s. 22). Vi vill framhålla att det är SFS medlemskårers erfarenhet att det är oerhört viktigt att det finns ett fungerande studentinflytande på fakultets- och institutionsnivå. Det skapar tydlighet om var beslutsfattandet sker.

6. Konsekvenser för forskarutbildningen

I promemorian saknas helt en konsekvensanalys ifråga om vilka effekter ett avskaffande av fakultetsnämnderna skulle få för forskarnivån. En av fakultetsnämndernas huvuduppgifter idag är att ha ansvar för utbildning på forskarnivå. I samband med förslaget att ta bort bestämmelserna om fakultetsnämnderna försvinner även de bestämmelser som ålägger fakultetsnämnden vissa ansvarsuppgifter ifråga om forskarnivån. SFS är ytterst oroade över att detta riskerar leda till att viktiga beslut gällande forskarnivån kommer att fattas "för nära" doktoranderna, till exempel av handledare eller handledarkollegium. Idag är det exempelvis nödvändigt att beslut om att avskilja en doktorand från handledningsresurser fattas av fakultetsnämnden och beslutet går inte heller att delegera. Bestämmelsen innebär ett värnande av doktorandernas rättigheter. SFS menar det även i fortsättningen måste finnas organ som ansvarar för att bevaka forskarutbildningen på en mer övergripande nivå än institutionerna.

6.1 Studieplaner

SFS tycker att det är bra att promemorian lyfter fram att det är viktigt för doktorandens studieplan att den ska innehålla högskolans och doktorandens åtaganden samt tidsplan för doktorandens utbildning, och att det ska stå kvar i högskoleförordningen. SFS anser dock att även de andra regleringarna av vad studieplanen ska innehålla bör stå kvar i högskoleförordningen. Redan idag finns det brister i hur studieplanerna hanteras och används på lärosätena. En avreglering av studieplanernas innehåll riskerar att ytterligare förstärka dessa brister. Individuella studieplaner fyller idag en viktig funktion i att fastslå både studentens och handledarens ansvar och skyldigheter, eftersom forskarutbildningen till skillnad från lägre nivåer inte kan ha en tydlig kursplan eller kursvärdering.

6.2 Handledarutbildning och högskolepedagogisk utbildning för doktorander

SFS avstyrker att bestämmelserna om handledarutbildning och högskolepedagogisk utbildning för doktorander tas bort. Likaså bör inte kravet på att anordna utbildning av handledare i 6 kap 32 § tas bort ur högskoleförordningen.

God handledning är en förutsättning för framgångsrika forskarstudier. SFS anser att handledarutbildning ska vara ett krav för att få handleda

doktorander. Även doktorander bör erbjudas handledarutbildning för sin framtida karriär och för de fall de handleder grundutbildningsstudenter i uppsatsarbeten.

Högskolepedagogisk utbildning för doktorander är viktig. Dels för de fall då doktorander undervisar, dels för att doktorander ska meritiera sig för fortsatt karriär inom högskolan.

SFS vill i övrigt påminna om att kravet på pedagogisk skicklighet för anställningar som lektor och adjunkt är ett enormt viktigt kriterium för att studenterna ska få hög utbildningskvalitet. Det är ett krav som under inga omständigheter får försvinna. Det bör tvärt om utökas till att gälla för professorstjänst också.

7. Studentkårens rätt att använda undervisningslokaler

SFS vill slutligen lyfta vikten av att HF 1 kap 13 § står kvar oförändrad. Tillgång till lokaler för sammankomster är en viktig rättighet för studentrepresentanter.